

Anna Horwitz

Læge, ph.d.-stud.
Center for Sund Aldring
Københavns Universitet

Miriam Kolko

Overlæge, lektor, ph.d.
Øjenafdelingen
Roskilde Sygehus

Medicinske illustrationer:
Mediafarm

Omkring 100.000 anvender medicin mod Grøn stær

*det er over dobbelt så
mange som forventet*

Figur 1

Grøn stær udvikler sig med billedudfald, som kun øjenlægen kan påvise, til tunnelsyn, som patienten registrerer ved at vælte ting eller falde over dørttrin osv.

Normalt syn

Grøn stær begyndende fase

Grøn stær sen fase (kikkertsyn)

Hvad er Grøn stær?

Grøn stær, også kaldet glaukom, er uden behandling en af de hyppigste synstruende øjensygdomme. Sygdommen medfører, at synsnerven gradvis svækkes, hvilket i svære tilfælde kan føre til blindhed. Ubehandlet Grøn stær starter

med blinde pletter i det perifere syn, udvikler sig senere til tunnelsyn (Fig. 1) og ender i værste tilfælde med blindhed. Man mærker ikke de blinde pletter, da de ikke påvirker skarpsynet, og ydermere 'snyder' hjernen ved at udfylde de blinde pletter med et billede, som umiddelbart virker normalt.

De blinde pletter skyldes

svækkelse af synsnerven, som dannes af små nerveceller, der sender signal til hjernen via 'ledninger', der løber sammen i den 1,5 mm store papil bagest i øjet. Fra papillen fortsætter 'ledningsnettet' i form af synsnerven, der forbinder nethinden med hjernen, hvor billeddannelsen foregår. Et uheldigt tryk i øjet, som er typisk

for Grøn stær, foranlediger en udhuling af papillen med tab af nervetråde (Fig. 2), som forårsager blinde pletter i synsfeltet.

Udviklingen af Grøn stær kan bremses, hvis sygdommen påvises

Der findes ingen forebyggende behandling for Grøn stær, men man kan bremse sygdomsudviklingen, hvis man opdager den i tide. På den måde kan man ved tidligt opdaget Grøn stær forebygge blindhed i langt de fleste tilfælde. Det er en

udbredt opfattelse, at Grøn stær en sygdom, som skyldes forhøjet tryk i øjet. Dette er en sandhed med mange modifikationer. Således er den egentlige årsag til Grøn stær ikke kendt. Det er dog en kendsgerning, at øjentrykket i de fleste tilfælde er den væsentligste risikofaktor for udvikling og forværring af Grøn stær. Den typiske behandling mod Grøn stær er tryksænkende behandling. Denne består primært af tryksænkende øjendråber, men i nogle tilfælde kan tabletter,

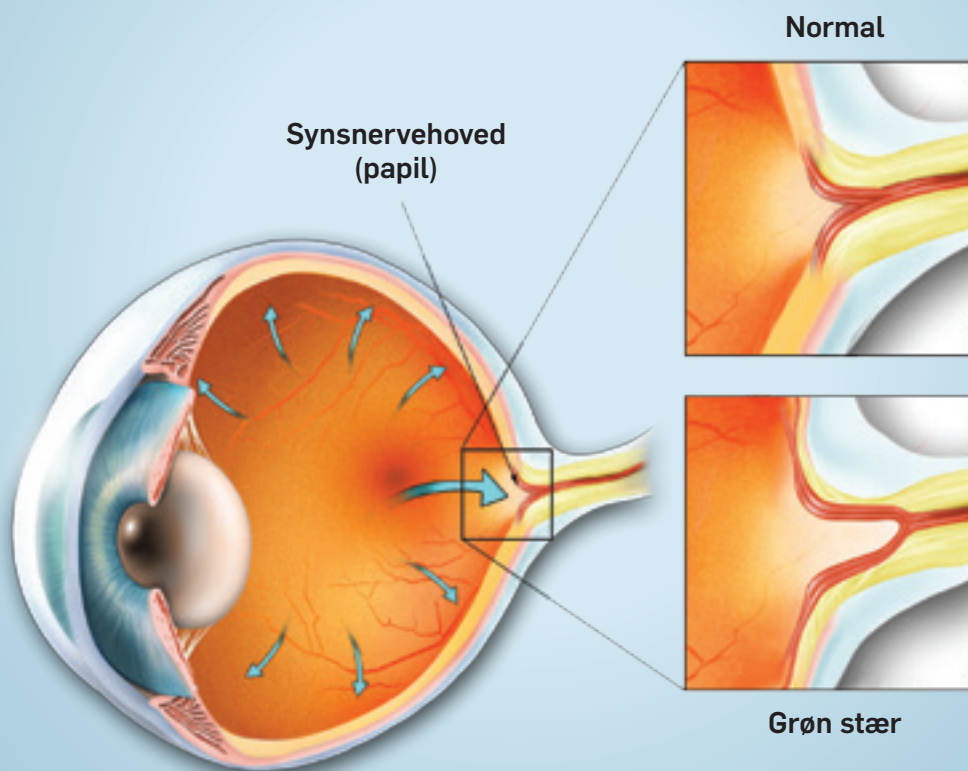
laserbehandling og egentlig operation blive nødvendig.

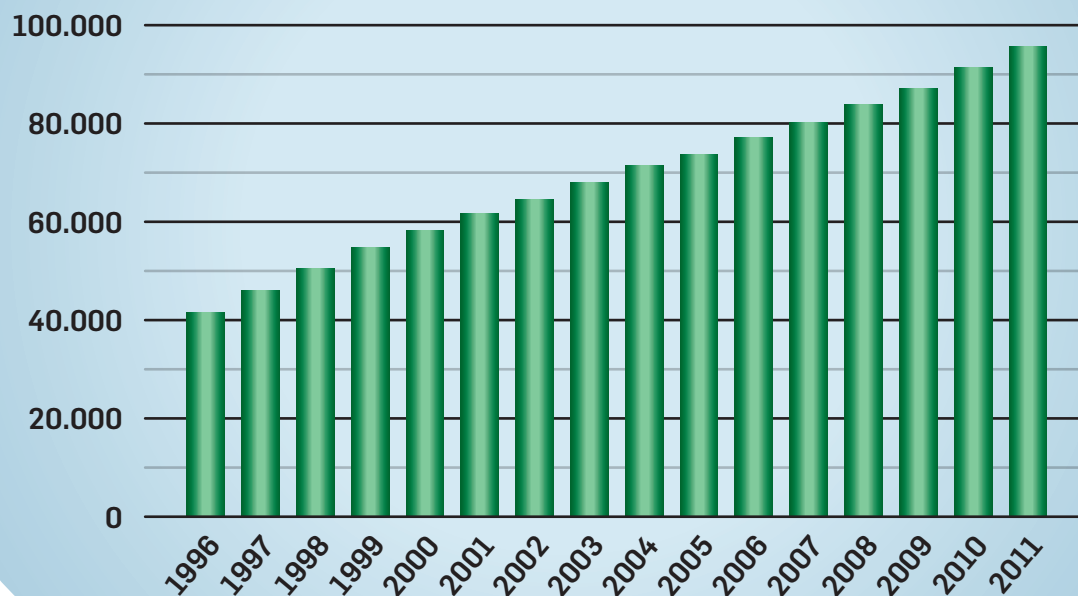
Grøn stær er en aldersrelateret øjensygdom

Grøn stær er en sygdom, som langt overvejende rammer personer over 50 år. Da befolkningen generelt bliver ældre, har større studier estimeret, at antallet af Grøn stær patienter er steget signifikant gennem de seneste årtier og forventes at stige væsentligt fremover. Grøn stær er blandt de største synstruende

Figur 2

Uhensigtsmæssigt tryk i øjet udhuler papillen og destruerer nervetråde i synsnerven, hvorved der opstår blinde pletter i synsfeltet.

Figur 3**Antal personer i behandling mod Grøn stær 1996 - 2011**

sygdomme og udgør dermed en meget alvorlig risiko for reduktion af livskvaliteten. Der er derfor et udtalt behov for at kortlægge og synliggøre problemet i Danmark. Det er på denne baggrund, at vi har undersøgt udviklingen og forekomsten af Grøn stær i Danmark.

Hvem skal undersøges for Grøn stær?

Mange studier har undersøgt forskellige muligheder for screening af Grøn stær, men indtil nu har ingen metoder vist sig at være brugbare. Da Grøn stær i mange tilfælde er arvelig

tilrådes personer med Grøn stær i familien til at opsøge øjnlæge omkring 40-års alderen med efterfølgende opfølgning på årsbasis. Herudover forskes i nye metoder til letanvendelige synsfeltundersøgelser, som muligvis vil vise sig egnede til screening af synsfeltsdefekter.

Hvor mange er ramt af Grøn stær i Danmark?

Der er kun lavet ganske få undersøgelser om forekomsten af Grøn stær i Danmark. Gennem de sidste mange år har man vurderet, at der findes 35.000-40.000 patien-

ter med Grøn stær, og at ca. ligeså mange har sygdommen uden at vide det. Dette estimat bygger dog ikke på nylige undersøgelser, og der er derfor grund til at tro, at tallene undervurderer omfanget af personer med Grøn stær. Ved hjælp af persondataregistret og lægemiddelregistret, har vi undersøgt udviklingen af Grøn stær i Danmark gennem 15 år. Lægemiddelregistret giver mulighed for med stor præcision at fastslå antallet af patienter, som er i behandling for Grøn stær. Undersøgelsen baserer sig på materiale indsamlet af Danmarks Statistik med godkendelse fra Datatilsynet.

Undersøgelsen omfatter hele befolkningen fra 1996 – 2011

Nærværende undersøgelse inkluderer hele Danmarks befolkning i perioden 1996-2011. I perioden fandt vi 116.592 patienter, som er/var i behandling for Grøn stær. Undervejs i den 15 år lange periode er ca. 20.000 faldet fra af naturlige årsager.

Gennemsnitsalderen for den første behandling var 66 år. Igennem hele perioden fandt vi en højere forekomst af Grøn

stær blandt kvinder, som gennemsnitligt udgjorde 55 % af patienter i behandling for Grøn stær.

Antallet af personer i behandling mod Grøn stær udgjorde næsten 100.000 i 2011

I alt viste vores undersøgelse, at 95.643 personer var i behandling for Grøn stær i 2011, hvilket er mere end dobbelt så mange som tidligere antaget (Fig. 3).

Blandt hele befolkningen steg antallet af behandlede

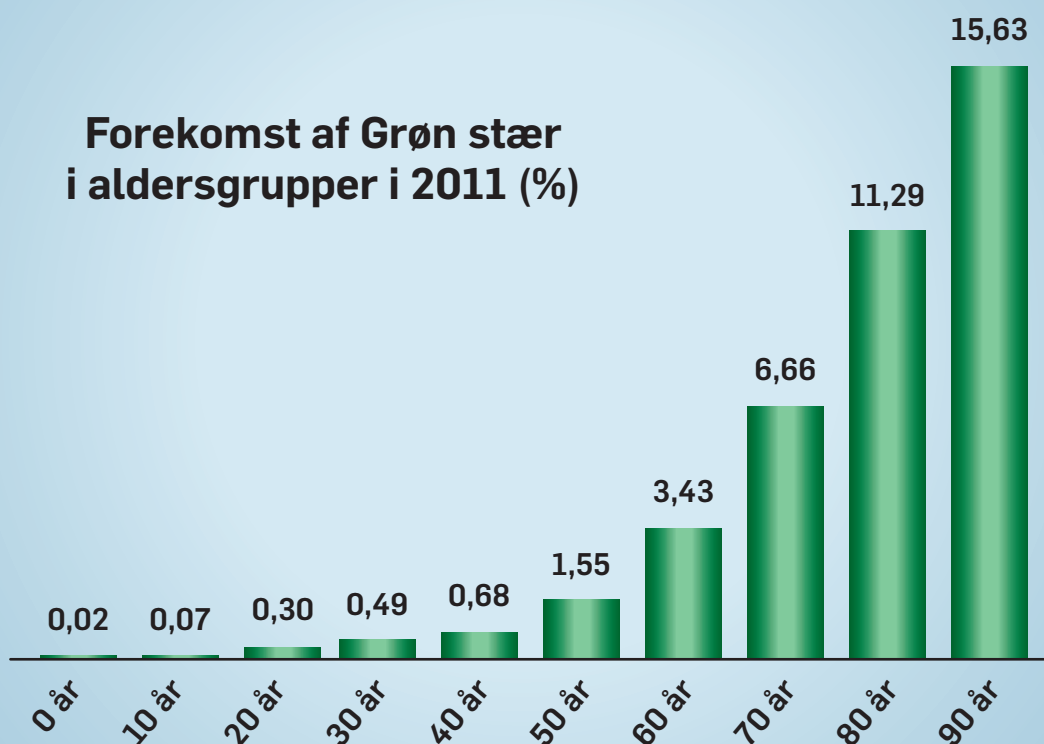
mod Grøn stær fra 0.79 % i 1996 til 1.72 % i 2011. I befolkningen over 50 år steg antallet af behandlede fra 2.09 % i 1996 til 3.76 % i 2011. Forekomsten i aldersgruppen over 80 år fandt vi til at være 10 % i 2011 stigende til mere end 15 % efter 90 års alderen (Fig. 4)

Antallet af nydiagnosticerede med Grøn stær udgjorde tæt på 9.000 i 2011

Antallet af nydiagnosticerede med Grøn stær steg fra

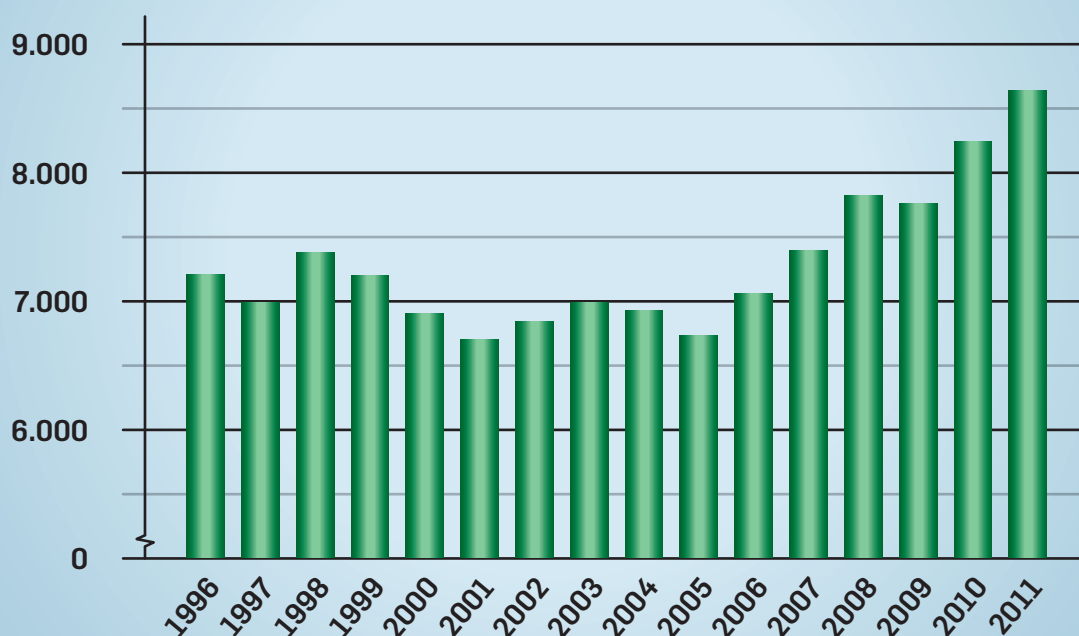
Figur 4

Forekomst af Grøn stær i aldersgrupper i 2011 (%)

Figur 5

Årlig tilgang af Grøn stær patienter 1996 - 2011

7.200 personer i 1996 til 8.600 personer i 2011 eller med 19% (Fig. 5). Da befolkningsantallet for 50 år+ i den undersøgte periode er steget tilsvarende, kan stigningen i nydiagnosticerede altså tilskrives væksten i ældrebefolkningen.

Geografiske forskelle

Studier har vist, at byboere generelt er mere opmærksomme på at komme til lægen og dermed erkende sygdomme på et tidligere tidspunkt end patienter i landområderne. Da Grøn stær alt overvejende er

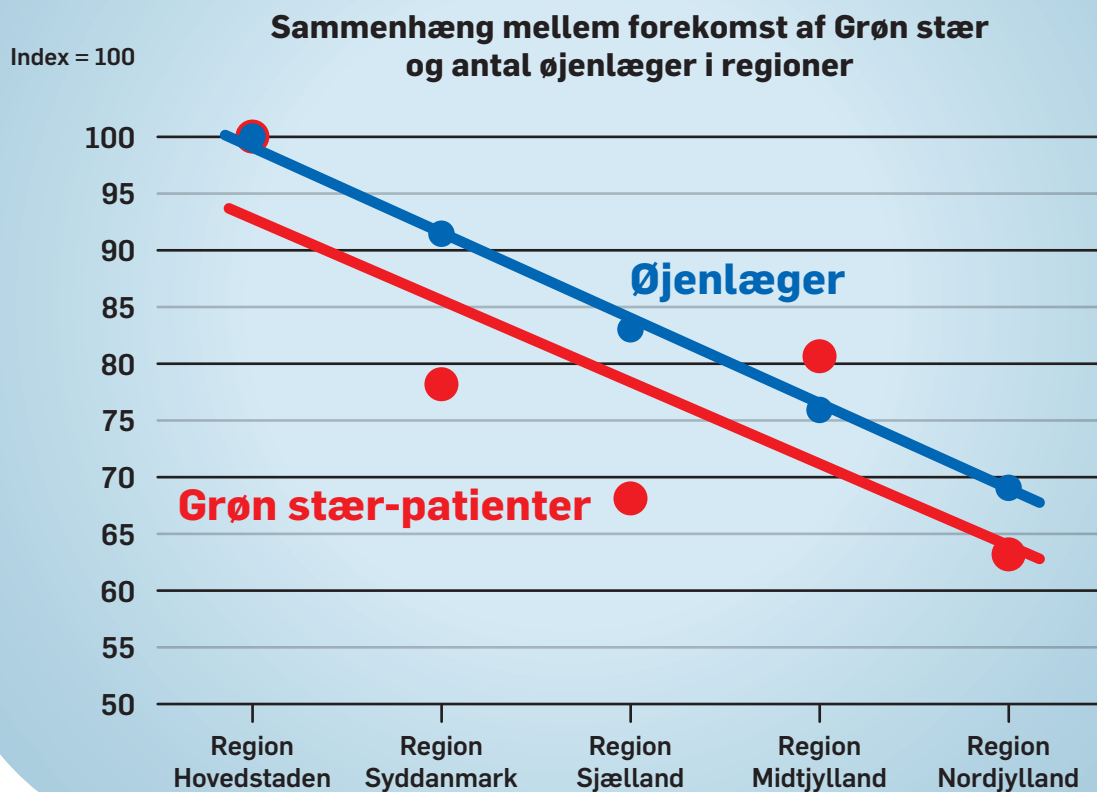
symptomfri, vil erkendelse af denne sygdom kræve, at befolkningen er velinformeret og villig til at opsøge øjenlæge. For at undersøge, om der er forskel på antallet af diagnosticerede Grøn stær patienter i forskellige egne af Danmark har vi undersøgt, hvordan Grøn stær patienter fordeler sig på Danmarks 5 regioner. Vi fandt en signifikant forskel regionerne i mellem. Den højeste forekomst af Grøn stær fandt vi i Region Hovedstaden, hvor forekomsten var så høj som 6,28 % af personer

over 60 år. Til sammenligning var forekomsten i samme aldersgruppe kun 3,96 % i Region Nordjylland. Disse forskelle var uafhængige af evt. tænkelige forskelle i alderssammensætningen i de forskellige regioner. Forskellen må således nok forklares ved en underdiagnostik sandsynligvis pga. væsentligt færre øjenlæger med yder nr. i Region Nordjylland, nemlig 0,95 pr. 10.000 60 år+ versus 1,38 pr. 10.000 60 år+ for Region Hovedstaden i 2011 (VOS 2011/4).

	Grøn stær	Index	Øjenlæger	Index
Region Hovedstaden	6,28	100	1,38	100
Region Syddanmark	4,91	78	1,27	92
Region Sjælland	4,25	68	1,07	78
Region Midtjylland	5,10	81	1,05	76
Region Nordjylland	3,96	63	0,95	69

Figur 6

Ved indexering af antal øjenlæger pr. 10.000 personer 60 år+ og forekomst af Grøn stær-patienter pr. 10.000 personer 60 år+ i regionerne ses en underrepræsentation af Grøn stær-patienter, som synes at være en konsekvens af relativt få øjenlæger

Resumé

- Vi har med dette studie vist, at antallet af personer, som behandles for Grøn stær, er mere end dobbelt så stort som tidligere antaget, nemlig tæt på 100.000.
- Antallet af personer i behandling for Grøn stær er

mere end fordoblet i perioden fra 1996 til 2011.

- Det stigende antal i behandling kan tilskrives en stigning i antallet af 50 år+.
- Antallet af nytilkomne med Grøn stær udgør næsten 9.000 pr. år med stigende

tendens svarende til stigningen i ældrebefolkningen.

- Studiet viser, at 3,76% af befolkningen over 50 år behandles for Grøn stær, mens over 10% af befolkningen på 80 år+ er i behandling for sygdommen.